

СВОБОДА СЛОВА ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПЕРешКОДЖАННЯ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Бухтатий Олександр Євгенійович,
кандидат наук з державного управління

Досліджено питання внесення змін до законодавства з метою посилення захисту професійної діяльності журналіста в умовах демократичного державотворення.

Ключові слова: журналіст, професійна діяльність журналіста, перешкодження професійної діяльності журналіста.

Проблеми становлення Української держави, впровадження реформ, спрямованих на її інтеграцію до Європейського Союзу, корелюються з питаннями впровадження демократичних стандартів у галузі свободи слова. Серед актуальних завдань, які нині стоять перед органами влади та суспільством, важливе значення мають питання, пов'язані з розвитком інституту незалежних засобів масової інформації (ЗМІ). Зокрема, важливим аспектом цієї проблеми є запровадження законодавчих гарантій для професійної діяльності журналіста. Свобода слова – це один із найважливіших критеріїв сучасного соціального життя, а відтак рівень законодавчого захисту професійної діяльності журналістів є досить точним індикатором рівня демократизації суспільства.

Актуальність порушеного питання для України як держави, яка проголосила курс на демократичне врядування, підтверджується як реальним рівнем культури та розвитку інформаційних відносин, так і висновками міжнародних організацій, які здійснюють моніторинг ситуації щодо перешкодження професійної діяльності журналіста.

Потрібно зазначити, що питання необхідності посилення відповідальності за перешкодження професійної діяльності журналіста, у т.ч. у спосіб внесення змін до Кримінального кодексу України, набуло особливої гостроти й актуальності після подій 1 грудня 2013 р., коли в результаті розгону працівниками правоохоронних органів акції протесту біля Адміністрації Президента України постраждало

понад сорок українських та іноземних журналістів.

3 грудня 2013 р. це питання було обговорене на п'ятому засіданні Керівного комітету Ради Європи з питань ЗМІ та інформаційного суспільства (CDMSI). Крім того, з різким засудженням дій українських правоохоронців виступили Міжнародна федерація журналістів, Європейська федерація журналістів та ще сорок медіа-організацій – членів глобальної світової спільноти Міжнародної організації із захисту свободи слова (IFEX).

Питання захисту професійної діяльності журналістів в Україні залишається резонансним і досі. Загалом, за оперативною інформацією Міністерства внутрішніх справ України, за період з 21 листопада 2013 р. по 31 січня 2014 р. до правоохоронних органів надійшло 98 повідомлень про вчинення протиправних дій стосовного представників ЗМІ у зв'язку з висвітленням ними масових заходів на підтримку євроінтеграції, безпосередньою участю в таких заходах, а також висвітленням заходів, пов'язаних із «євромайданами» у різних регіонах України (рис. 1).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких розглядалися шляхи розв'язання зазначеної проблеми, вказує на тісний зв'язок між процесами демократичного державотворення та рівнем і ефективністю законодавчих гарантій захисту професійної діяльності журналіста.

Заради об'єктивності треба зазначити, що в законодавствах більшості країн Західної Європи та Північної Америки не передбачено безпосередньої кримінально-правової охоро-

Стратегічні пріоритети, №1 (30), 2014 р.

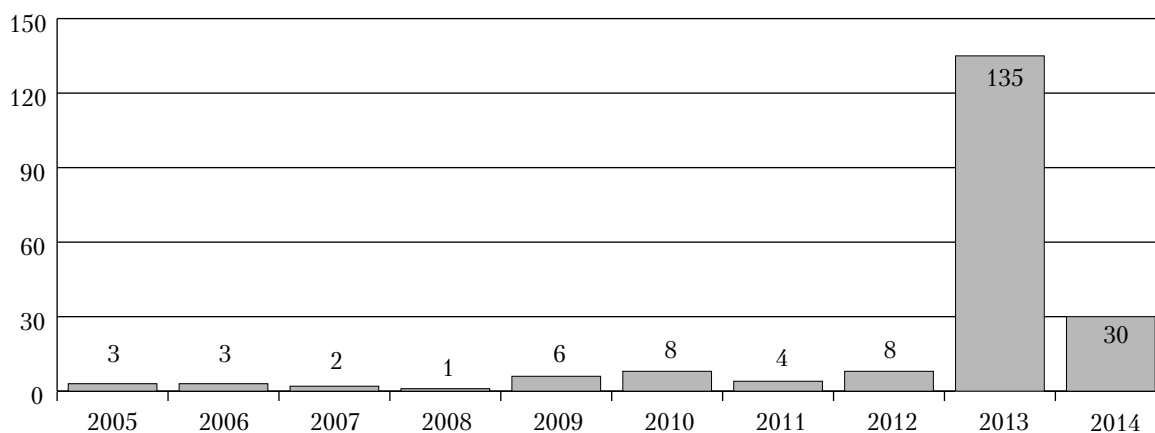


Рис. 1. Кількість відкритих кримінальних проваджень за перешкоджання професійній діяльності журналіста за період з 2005 р. по лютий 2014 р.

ни професійної діяльності журналіста, а законодавчі акти про ЗМІ не містять положень щодо особливого статусу їх працівників. Разом з тим це не свідчить про недоцільність запровадження законодавчих гарантій захисту професійної діяльності журналістів у суспільствах, які стали на шлях демократизації. Адже у тих країнах, які по праву класифікуються як держави розвинутої демократії, ця діяльність захищається передусім демократичними традиціями, високим рівнем розвитку правової культури всіх учасників інформаційних відносин.

У підсумкових документах Вільнюського засідання Парламентської асамблеї Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) у 2009 р. було закликано держави-учасниці проводити розслідування погроз щодо застосування насильства й актів насильства відносно журналістів, особливо для залякування незалежних журналістів, а також забезпечити судове переслідування осіб, відповідальних за таку злочинну діяльність [11, с. 19].

В Україні проблематиці питань щодо забезпечення дотримання законодавства про свободу слова, у т.ч. захисту професійної діяльності журналістів, присвятили свої роботи науковці та медіа-юристи Г. Почепцов, Є. Захаров, Д. Котляр, Р. Головенко, О. Нестеренко, В. Конах, Г. Красноступ, М. Сірий, Т. Котюжинська, Д. Андреев, В. Литвин, Д. Дуцик, Т. Шевченко та ін.

Водночас, на нашу думку, слід виділити невирішені частини загальної проблеми, яким присвячується стаття, а саме звернути увагу на питання законодавчого встановлення адекватного рівня кримінальної відповідальності за перешкоджання професійній діяльності журналістів, здійснення погроз, нападів на них тощо. Отже, **метою даної статті є:**

- по-перше, проаналізувати існуючі в Україні законодавчі механізми захисту професійної діяльності журналіста;

- по-друге, виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення вітчизняного законодавства з метою приведення його до загальноновизнаних європейських стандартів у сфері захисту професійної діяльності журналіста.

Для здійснення дослідження, на нашу думку, доцільно застосувати порівняльно-правовий метод, важливим аспектом якого є порівняння вітчизняних норм та інститутів кримінального права з інститутами та їх нормами інших галузей права. Сучасні дослідники відзначають, що реалізація конституційних гарантій щодо свободи слова може здійснюватися різними способами та гарантуватися актами законодавства, що мають різну юридичну силу. В Україні право кожного на свободу думки і слова гарантується Конституцією, яка є законодавчим актом прямої дії. Зокрема, ст. 15 Конституції України забороняє цензуру, а ст. 34 гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Зазначене передбачає право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Крім того, ст. 92 Конституції визначає, що виключно законами України визначаються: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина, а також засади утворення й діяльності ЗМІ [2].

Базовими законодавчими актами, якими врегульовуються основні аспекти інформаційних відносин, є Цивільний кодекс України, закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства»,

«Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про доступ до публічної інформації», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» тощо.

Відповідальність за перешкоджання професійній діяльності журналістів встановлено

Кримінальним кодексом України. Особливості правовідносин журналістів, представників ЗМІ та правоохоронних органів визначаються Кримінально-процесуальним кодексом України.

Водночас, незважаючи на досить широкий спектр актів законодавства, якими регулюються та регламентуються питання правовідносин мас-медіа, журналістів, органів влади, громадян тощо, в Україні існує комплекс

Таблиця 1

**Законодавче визначення поняття «журналіст»
і встановлення відповідальності за перешкоджання його професійній діяльності**

Найменування законодавчого акта	Визначення поняття	Відповідальність
Закон України «Про друковані засоби масової інформації (преса) в Україні»	Журналістом редакції друкованого ЗМІ відповідно до цього Закону є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого ЗМІ та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням	Професійний журналіст редакції при виконанні службових обов'язків перебуває під її правовим і соціальним захистом. Честь, гідність, недоторканність журналіста охороняються законом. Державні органи, організації та об'єднання громадян несуть відповідальність за порушення законодавства про друковані ЗМІ
Закон України «Про телебачення і радіомовлення»	Телерадіожурналіст – штатний або позаштатний творчий працівник телерадіоорганізації, який професійно збирає, одержує, створює і готує інформацію для розповсюдження	Не вмотивоване законодавством України втручання органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, громадських чи релігійних об'єднань, їх посадових осіб чи працівників у сферу професійної діяльності телерадіоорганізацій не допускається
Закон України «Про інформаційні агентства»	Журналіст інформаційного агентства – це творчий працівник, який збирає, одержує, створює та готує інформацію для інформаційного агентства та діє від його імені на підставі трудових чи інших договірних відносин із ним або за його уповноваженням	Журналіст інформаційного агентства має права та виконує обов'язки, визначені чинним законодавством України про преса, телебачення і радіомовлення
Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»	Журналіст – творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для ЗМІ, виконує редакційно-посадові службові обов'язки у ЗМІ (у штаті або на позаштатних засадах) – відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України	Відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу. Підставами відповідальності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування є також їх втручання в діяльність ЗМІ та в індивідуальну професійну творчу діяльність журналістів, інші посягання на свободу інформаційної діяльності, односторонні рішення щодо ЗМІ та їх працівників за наявності інших співзасновників

проблем, пов'язаних із правопорушеннями щодо перешкоджання здійсненню журналістами професійної діяльності. Насамперед це стосується питання законодавчого визначення дефініції «журналіст». Зокрема, у Законі України «Про інформацію» вживаються два поняття – «журналіст» і «працівник засобу масової інформації».

Причому варто звернути увагу, що в низці положень вони суттєво відрізняються за обсягами прав щодо здійснення своєї професійної діяльності. Наприклад, у ст. 25 згаданого Закону зазначені правові засади гарантії діяльності ЗМІ та журналіста, зокрема визначено, що «після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, **працівник ЗМІ** має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом» [4]. Крім того, цим актом визначено, що умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України.

Автори науково-практичного коментаря Кримінального кодексу України зазначають, що потерпілими від злочину щодо перешкоджання професійній діяльності журналіста є особи, які знаходяться в трудових або інших договірних відносинах із ЗМІ та які здійснюють збір, редагування і поширення матеріалів для певного ЗМІ [3, с. 174]. Зазначене дає підстави виокремити проблему, яка датується фактично з часів проголошення державної незалежності: **законодавство України не містить уніфікованого визначення поняття «журналіст»**.

Діяльність мас-медіа у різних галузях масової інформації регулюється відповідними законами, фактично в кожному з яких визначається поняття «журналіст» і встановлюється відповідальність за перешкоджання його професійній діяльності (табл. 1)

Цей аналіз, на нашу думку, необхідно завершити визначенням поняття «журналіст», наведеним у додатку до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R (2000) 7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації», згідно з яким «термін «журналіст» означає будь-яку фізичну або юридичну особу, яка регулярно або професійно задіяна у зборі та публічному поширенні інформації через будь-які ЗМІ [12, с. 66].

Таким чином, необхідно відзначити, що дані в національному законодавстві визначення поняття «журналіст» загалом є відпо-

відними до рекомендованих Радою Європи. Суттєва відмінність полягає у відсутності важливої, на нашу думку, а саме такої кваліфікуючої ознаки діяльності журналіста, як її «професійність» та «регулярність/системність» і недоречності посилання на обов'язкове закріплення назви посад (роботи) журналіста у державному класифікаторі професій України.

Відповідальність за перешкоджання професійній діяльності журналістів регулюється відповідними нормами Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України (табл. 2).

Об'єктом кримінально-правової охорони є професійна діяльність журналіста. Але саме в цьому аспекті необхідно звернути увагу на існування законодавчої неврегульованості визначення поняття «професійна діяльність журналіста», що ускладнює правозастосування ст. 171 Кримінального кодексу України.

Виходячи з перелічених вище ознак поняття «журналіст», можна визначити, що **професійна діяльність журналіста** – це систематична професійна діяльність особи, пов'язана зі створенням, збиранням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її доведення до необмеженого кола осіб через **друковані, аудіовізуальні ЗМІ, інформаційні агентства, інші засоби масової комунікації**.

Об'єктивна сторона злочину щодо журналіста виражається насамперед у діях, які спрямовані на перешкоджання професійній діяльності журналіста, і має дві форми:

- перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ч. 1 ст. 171 КК);
- переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків та критику (ч. 2 ст. 171 КК) [3, с. 174].

Автори останньої редакції (2013 р.) науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України зазначають, що під перешкоджанням професійній діяльності журналіста «слід розуміти будь-які способи впливу на журналіста, наприклад шантаж, залякування, або інше; тобто створення різних перепон, обмежень, заборон щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації окремим журналістом (журналістами) чи ЗМІ» [3, с. 174].

Таким чином, на нашу думку, «перешкоджання професійній діяльності журналіста» – це незаконне створення перепон, обмежень, заборон журналісту щодо збирання, створення, зберігання або іншого використання інформації з метою її доведення до необмеженого кола осіб через **друковані, аудіовізуальні**

Таблиця 2

**Відповідальність за перешкоджання професійній діяльності журналіста
та преференції щодо захисту журналіста**

Найменування законодавчого акта	Стаття	Положення статті
Кримінальний кодекс України	171	Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою, карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років
Кримінальний процесуальний кодекс України	65 ч. 2 абзац 6	Не можуть бути допитані як свідки журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації
	162 ч. 1 абзац 1	До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належить інформація, що знаходиться у володінні ЗМІ або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації
	275 ч. 2	Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру

ЗМІ, інформаційні агентства, інші засоби масової комунікації, вилучення технічних засобів її фіксації, розкриття джерел інформації або інформації, яка дає змогу встановити такі джерела, здійснення контролю за змістом поширюваної інформації, а також незаконна заборона журналісту перебувати у місцях публічних заходів, надзвичайних подій, у районах воєнних дій, стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків тощо.

Аналіз практичних аспектів правозастосування положень ст. 171 Кримінального кодексу України вказує на проблеми, пов'язані з доведенням «умислу» перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, а також факту належності особи до категорії «журналіст» та провадження нею «законної професійної діяльності журналіста». У зв'язку з цим зазначимо, що ст. 24 Кримінального кодексу України диференціює поняття «умисел» на:

- **прямий умисел** – якщо **особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння** (дії або бездіяльності), **передбачала його суспільно небезпечні наслідки** та бажала їх настання;

- **непрямий умисел** – якщо **особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння** (дії або бездіяльності), **передбачала його суспільно небезпечні наслідки**

і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання [2].

Розглядаючи питання наявності «умислу» у діяльності особи з метою перешкоджання професійній діяльності журналіста, необхідно звернути увагу на роль діяльності журналіста у процесах демократичного державотворення. А саме – більшість дослідників розглядають її як суспільно необхідний та невід'ємний складник у процесах демократизації суспільства. Звідси – перешкоджання професійній діяльності журналіста є **суспільно небезпечним характером діяння, оскільки особа-правопорушник, перешкоджаючи професійній діяльності журналіста, усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння та його суспільно небезпечні наслідки.**

Питання захисту професійної діяльності журналіста потрібно також розглядати і через призму відповідальності журналіста. Зауважимо, що поняття «наклеп» або «дифамація» (поширення завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять іншу особу) було запроваджене в Кримінальному кодексі України від 28 грудня 1960 р., який нині втратив чинність.

16 січня 2014 р. Верховною Радою України з-поміж інших було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів

безпеки громадян», який уже невдовзі, 28 січня 2014 р., було визнано таким, що втратив чинність. Зазначимо, що цим актом, який в експертному середовищі назвали одним із «диктаторських», Кримінальний кодекс України було розширено ст. 151, якою встановлювалась кримінальна відповідальність за **наклеп**. Це викликало негативний суспільний резонанс. Зокрема, більшість експертів звертали увагу на очевидні порушення регламентних процедур і загрозу обмеження прав і свобод громадян в Україні, зокрема свободи слова.

Зазначимо, нині у ст. 31 Закону України «Про інформацію» встановлюється відповідальність за **моральну шкоду** у разі, якщо порушення права на свободу інформації особи завдано матеріальної чи моральної шкоди. Ця особа **має право на її відшкодування за рішенням суду** [4]. Причому суб'єкти владних повноважень як позивачі у справах про захист честі, гідності та ділової репутації вправі вимагати в судовому порядку **лише спростування недостовірної інформації про себе** і не мають права вимагати відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Це не позбавляє посадових

Таблиця 3

Аналіз диспозицій деяких статей Кримінального кодексу України щодо перешкодження діяльності працівнику правоохоронних органів та проекту змін до диспозиції ст. 171 Кримінального кодексу України

Диспозиції статей Кримінального кодексу України щодо перешкодження діяльності працівника правоохоронних органів	Проект редакції ст. 171 Кримінального кодексу України щодо перешкодження професійній діяльності журналіста
<p>Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби.</p> <p>1. Вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу чи працівника державної виконавчої служби з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення.</p>	<p>Стаття 171. Перешкодження професійній діяльності журналіста.</p> <p>1. Перешкодження законній професійній діяльності журналіста.</p> <p>2. Переслідування журналіста за здійснення ним своєї професійної діяльності, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою.</p>
<p>Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.</p> <p>1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків.</p>	<p>3. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста чи його близьких родичів у зв'язку із здійсненням цим журналістом своєї професійної діяльності.</p>
<p>Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу.</p> <p>1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам, у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків.</p>	<p>4. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналістові чи його близьким родичам або що знаходиться у користуванні журналіста, у зв'язку із здійсненням цим журналістом своєї професійної діяльності.</p>
<p>Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.</p> <p>2. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків.</p> <p>3. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків.</p>	<p>5. Заподіяння журналісту чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку із здійсненням цим журналістом своєї професійної діяльності.</p> <p>6. Заподіяння журналісту чи його близьким родичам тяжких тілесних ушкоджень у зв'язку із здійсненням цим журналістом своєї професійної діяльності.</p>
<p>Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.</p>	<p>7. Вбивство або замах на вбивство журналіста чи його близьких родичів у зв'язку із здійсненням цим журналістом своєї професійної діяльності.</p>

і службових осіб права на **захист честі, гідності та ділової репутації в суді**.

На наш погляд, нагальною є необхідність запровадження спеціальних норм до кримінального законодавства України саме щодо захисту професійної діяльності журналіста. Ця потреба зумовлена передусім підвищенням рівнем суспільної небезпечності злочинів проти журналіста. Крім того, необхідно звернути увагу на ще одну особливість національного законодавства, а саме відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його професійній діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу. Це також є вагомою підставою для внесення змін до Кримінального кодексу України з метою захисту професійної діяльності журналіста (табл. 3).

Необхідно зазначити, що з набуттям чинності Кримінального процесуального кодексу України працівниками правоохоронних органів було змінено ставлення до інцидентів, пов'язаних із перешкоджанням професійній діяльності журналіста. Водночас не можна не відзначити існування проблеми, яка полягає в тому, що чинна редакція ст. 171 Кримінального кодексу України (перешкоджання законній професійній діяльності журналістів), яку було прийнято у 2001 р., не відповідає сучасним викликам. Аналіз причин більшості випадків відмов кваліфікування злочинів проти журналістів за цією статтею дає підстави зробити такі **висновки**:

- по-перше, відсутність уніфікованого законодавчого визначення поняття журналіст під час кримінально-правової кваліфікації потерпілого від злочину, пов'язаного з перешкоджанням професійній діяльності журналіста, вимагає бланкетних відсилки до інших законів, норми яких часто не відповідають сучасному стану інформаційних відносин;
- по-друге, об'єктивна сторона даного злочину виражається в діях, які спрямовані на перешкоджання професійній діяльності журналіста, тобто існує потреба у законодав-

чому закріпленні змісту цього поняття під час внесення змін до ст. 171 Кримінального кодексу України, тому під поняттям «професійна діяльність журналіста» слід розуміти систематичну професійну діяльність особи, пов'язану зі створенням, збиранням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її доведення до необмеженого кола осіб через друковані, аудіовізуальні ЗМІ, інформаційні агентства, інші засоби масової комунікації.

Приймаючи за аксіому зміст цієї дефініції, можна визначити, що «перешкоджання професійній діяльності журналіста» – це незаконне створення перепон, обмежень, заборон журналісту щодо збирання, створення, зберігання або іншого використання інформації з метою її доведення до необмеженого кола осіб через друковані, аудіовізуальні ЗМІ, інформаційні агентства, інші засоби масової комунікації, вилучення технічних засобів її фіксації, розкриття джерел інформації або інформації, яка дозволяє встановити такі джерела, здійснення контролю за змістом поширюваної інформації, а також незаконна заборона журналісту перебувати у місцях публічних заходів, надзвичайних подій, у районах воєнних дій, стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків тощо.

Крім того, є очевидною необхідність у посиленні норм юридичної відповідальності за кримінальні злочини, скоєні проти журналістів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у дослідженні результатів послідовного впровадження та практичної реалізації отриманих висновків, які можуть бути використані у процесі внесення змін до кримінального законодавства України щодо посилення захисту професійної діяльності журналістів. Крім того, питання захисту професійної діяльності журналістів потребують посиленої уваги суб'єктів застосування кримінально-правових норм, журналістської спільноти та науковців, які досліджують проблеми кримінального законодавства і права.

Список використаних джерел

1. *Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв.* : сб. док. / П. Н. Галанза (ред.), Н. Н. Блохин (сост.). – М. : Государственное изд-во юридической литературы, 1957. – 587 с.
2. *Конституція України* : закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Вісник Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. *Кримінальний кодекс України* від 5.04.2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920.

4. *Кримінальний кодекс України*. Науково-практичний коментар у 2-х т. – Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація [та ін]. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. – 1040 с.
5. *Про внесення змін до Закону України «Про інформацію»* : закон України від 13.01.2011 р. № 2938-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 313.
6. *Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів* : закон України від 23.10.1997 р. № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
7. *Про доступ до публічної інформації* : закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
8. *Про друковані засоби масової інформації (пресу)* : закон України від 16.11.1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
9. *Про інформаційні агентства* : закон України від 28.02.1995 р. № 74/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.
10. *Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації* : закон України від 23.10.1997 р. № 539/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 42. – Ст. 43.
11. *Про телебачення і радіомовлення* : закон України від 12.01.2006 р. № 3317-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 18. – Ст. 155.
12. *Черевко А.* Стандарти Ради Європи у сфері медіа : законодавчий бюлетень / А. Черевко. – К. : IREX U-Media, 2005. – 86 с.
13. *Хорсли У.* Руководство ОБСЕ по вопросам безопасности журналистов / Уильям Хорсли // Бюро Представителя ОБСЕ по вопросам свободы СМИ и Литовского Председательства ОБСЕ, 2012. – 74 с.
14. *Freedom of the Press 2013* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2013>